

12

MENNESKERETTIGHETER OG MIGRASJON

KORT FORTALT: ALLE MENNESKER HAR I UTGANGSPUNKTET BEVEGELSESFRIHET, MEN STATER KAN LEGGE NOEN RESTRIKSJONER PÅ DEN FRIHETEN. MANGE AV RETTIGHETSSPØRSMÅLENE FOR MIGRANTER ER KNYTTET TIL HVA SOM ER LEGITIME BEGRENSNINGER PÅ DERES RETT TIL Å BEVEGE SEG, TIL Å VÆRE I SIKKERHET, TIL Å SØKE ASYL, TIL Å STIFTE FAMILIE, SØKE JOBB OG FÅ UTDANNING M.M. MIGRANTER ER OFTE SÅRBARE GRUPPER OG ET BRENNENDE SPØRSMÅL ER HVA ET KIRKELIG BIDRAG I MØTE MED BÅDE MENNESKER OG RETTSPROSESSER KAN VÆRE.

Retten til å søke asyl

Verdenserklæringen om menneskerettigheter, artikkel 14, slår fast at *Enhver har rett til i andre land å søke og ta imot asyl mot forfølgelse*. I artikkel 13 står det dessuten: *1. Enhver har rett til å bevege seg fritt og til fritt å velge oppholdssted innenfor en stats grenser. 2. Enhver har rett til å forlate et hvilket som helst land innbefattet sitt eget og til å vende tilbake til sitt land.*

Flyktningkonvensjonen (1951) var en av de første som ble vedtatt i FN. En flyktning forstås juridisk «som en person som har flyktet fra sitt hjemland i frykt for å bli forfulgt på grunnlag av rase, religion, nasjonalitet, tilhørighet til en spesiell sosial gruppe eller politisk oppfatning» (Flyktningekonvensjonen artikkel 1).

De fleste asylsøkere som gis opphold i Norge, oppnår ikke flyktningstatus, men gis opphold på humanitært grunnlag.

Migrasjon og FNs rettighetsredskaper

*International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families*⁵⁸ ble vedtatt i 1990 og søker å styrke rettighetene til migrantarbeidere. Konvensjonen er i liten grad ratifisert av land som er mottakere av migrantarbeidere, og er derfor i liten grad håndhevet. Churches' Commission for Migrants in Europe (CCME) og Mellomkirkelig råd har tidligere bedt Norge og EU-stater om å ratifisere konvensjonen.

I denne saken kan derfor ikke-bindende prosesser være vel så interessante, som for eksempel FNs Menneskerettighetsråds *Special Rapporteur on the human rights of migrants* som har mandat til å rapportere om situasjonen i alle FNs medlemsland.

FNs menneskerettighetsråd har også en *Special Rapporteur on trafficking in persons, especially in women and children*.

Non-refoulement

Et sentralt prinsipp i flyktningrett er at mennesker ikke skal returneres til områder hvor deres liv er i fare, hvor de risikerer tortur, m.m. Hvilke rettighetsbrudd som er grunnlag for at dette prinsippet skal trå i kraft, er til stadig diskusjon.

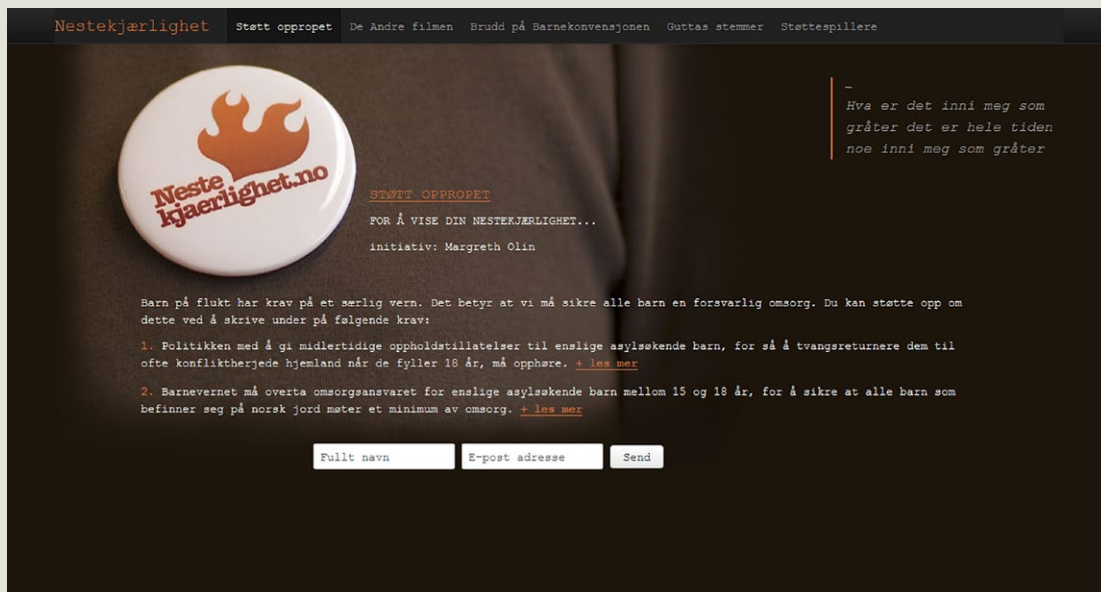
Et eksempel: En hivpositiv kvinne sendes tilbake til Angola der hivmedisinene hun er avhengig av, koster flere ganger den lønnen hun kan forvente å kunne få. Skal dette da forstås som en situasjon hvor den angolanske staten ikke er i stand til å beskytte hennes rett til liv, og hvor den norske stat derfor bør gi opphold i Norge?

[58] <http://www2.ohchr.org/english/law/cmw.htm>.

Flerkulturelt kirkelig nettverk
i Norges Kristne Råd
oppfordrer enkeltmennesker,
menigheter og organisasjoner
til å støtte opp om oppropet
på nestekjærlighet.no

ETTERLYSER NESTEKJÆRLIGHET

Dokumentarfilmen *De andre* fra 2012 satte fokus på enslige asylsøkende barn.

I 2009 innførte den norske regjeringen flere tiltak for å begrense innvandring av det den kaller «grunnløse asylsøkere». Ett av tiltakene var å gi enslige, asylsøkende barn som myndighetene ikke vil gi beskyttelse, midlertidig opphold. De skal returneres til opprinnelseslandet når de fyller 18. I Margreth Olins film *De andre* følger vi barn med midlertidige tillatelser mens de venter på utsendelse.

I forbindelse med lanseringen av dokumentarfilmen ble Nestekjærlighet-kampanjen relansert, der Norges Kristne Råd (NKR) er en av mange støttespillere. NKR oppfordret enkeltpersoner, menigheter og organisasjoner til å støtte denne kampanjen. Hamar Bispedømmeråd behandlet også dette temaet på sitt møte og sendte et brev med krav til regjeringen om å vise ansvar og ta vare på disse barna.

Oppropet nestekjærlighet.no:

Barn på flukt har krav på et særlig vern. Det betyr at vi må sikre alle barn en forsvarlig omsorg. Du kan støtte opp om dette ved å skrive under på følgende krav:

- 1. Politikken med å gi midlertidige oppholdstillatelser til enslige asylsøkende barn, for så å tvangsreturnere dem til ofte konfliktherjede hjemland når de fyller 18 år, må opphøre.*
- 2. Barnevernet må overta omsorgsansvaret for enslige asylsøkende barn mellom 15 og 18 år, for å sikre at alle barn som befinner seg på norsk jord møter et minimum av omsorg.*

KILDE: Norges Kristne Råd 20.11.2012, *Etterlyser nestekjærlighet*,
<http://www.norgeskristnerad.no/index.cfm?id=386338> og
www.nestekjærlighet.no

En annen problemstilling som norske kirker har vært involvert i de siste årene, er situasjonen for konvertitter. I noen tilfeller har konvertitter blitt returnert til hjemland der de ikke vil kunne praktisere sin nye tro uten risiko for forfølgelse – med begrunnelse fra norske myndigheter at trosfriheten er sikret så lenge de har rett til sin indre overbevisning, uten å praktisere sin tro utad. EU-domstolen i Luxemburg avgjorde i 2012 en sak hvor de derimot slo fast at manglende mulighet til å praktisere sin trosfrihet offentlig skal være gyldig grunnlag for asyl i EU.

Lignende problemstillinger kommer opp for asylsøkere som tilhører seksuelle minoriteter. Dette er i endring, og forståelsen av risiko for forfølgelse er et viktig og spennende felt å følge.

Asylprosessen i Norge

I konverteringssaker vurderes asylsøkers troverdighet. I noen tilfeller har kirkelige aktører kunnet bevitne asylsøkers involvering i menigheten, men ikke blitt trodd eller tillagt vekt i behandling av saken.

En hver stat står fritt til å etablere sine prosedyrer for behandling av asylsøknader og ta avgjørelser på bakgrunn av dette. Fra et rettighetsperspektiv vil det da være viktig at informasjon er tilgjengelig om prosedyrene, og at de er de samme for alle. FN har en rekke anbefalinger om behandling av søknader om flyktningstatus – men som altså er retningsgivende, ikke bindende.

Hvordan norske utlendingsmyndigheter håndhever egne prosedyrer, som i vurderingen av asylsøkeres troverdighet, er viktige prosesser for kirkene å ha et kritisk blikk på. Noen ganger, men ikke alltid, kan det være spørsmål om brudd på menneskerettighetsnormer.

Et særlig relevant rettighetsperspektiv er barns rettigheter. FNs barnekonvensjon slår fast at «Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.» (art 3.1).

Hvordan prinsippet om barns beste skal praktiseres, blant annet i asylsaker, er det delte meninger om. Høyesterett avgjorde i desember 2012 to saker

om asylbarn, hvor prinsippene for innvilgning av asyl (som gjaldt deres foreldre) ble veiet mot vurderinger av barnets rettigheter. Prinsippet om barns beste ble av flertallet ikke funnet å være tungtveiende nok til å snu tidligere avgjørelser om utsendelse, mens et mindretall gikk inn for å endre vedtakene.

Et annet relevant rettighets spørsmål er retten til å stifte familie. Asylsøkere som søker familiegjengforening, og de som venter på dem i Norge, må ofte gjennom lange og tunge prosesser før de kan starte sine liv sammen.

På generelt grunnlag har stater ansvar for alle mennesker som befinner seg på deres territorium, hvorvidt de er borgere eller ikke. De grunnleggende menneskerettighetene gjelder derfor også migranter, «lovlige» eller «ulovlige», men det vil være forskjeller i tolkningen av hvor mye det vernet omfatter. Hvordan sikrer den norske stat en verdig levestandard for alle mennesker som oppholder seg i Norge, for eksempel?

Minoriteter og rettigheter

Migrasjon er også tett forbundet med minoriteters rettigheter, diskriminering og rasisme. I Norge er dette synliggjort i debatter rundt migrantgrupper som romfolk, afrikanske kvinner og muslimer fra ikke-vestlige land. Det er mange lag av etiske problemstillinger knyttet til minoriteters situasjon. Fra et rettighetsperspektiv er det særlig viktig å se på hva den norske stat tilbyr av rettssikkerhet, garanti av minimum levestandard, beskyttelse mot utnyttning og beskyttelse mot hets og vold.

Dette settes på spissen i møte med papirløse situasjon i Norge, der helsehjelp, juridisk hjelp mm. tilbys av frivillige organisasjoner, i mangel på tilgang til statens ordninger.

UTFORDRINGER FOR DEN NORSKE KIRKE:

Hva kan kirken og menigheters rolle være i møtene mellom flyktninger og asylsøkere, norske myndigheter og det norske storsamfunnet?

Hva er kirkens bidrag i den offentlige samtalen om innvandring, identitet og rettigheter?

Hvordan forholder vi oss som kirke til mennesker som flykter på grunn av dyp økonomisk krise?